

Ændringsforslag nr. 2
forkastedes med 118 stemmer mod 28.

Ændringsforslag nr. 3
forkastedes med 118 stemmer mod 27.

Ændringsforslag nr. 4
forkastedes med 118 stemmer mod 27.

Ændringsforslag nr. 5-7, § 1 med de foretagne ændringer og § 2
vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling
vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Grete Hækkerup):

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om ændring af lov om vurdering af landets faste ejendomme.

(Lovforslag nr. 156. Fremsat 22/1 76. Første behandling 3/2 76. Betænkning 26/5 76).

Der var stillet 9 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sættes til forhandling under ét.

Ingen bad om ordet.

Ændringsforslag nr. 1
forkastedes med 118 stemmer mod 21.

Ændringsforslag nr. 2
forkastedes med 117 stemmer mod 21.

Ændringsforslag nr. 3-6
vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 7
forkastedes med 114 stemmer mod 22; 3 medlemmer stemte hverken for eller imod.

Ændringsforslag nr. 8
forkastedes uden afstemning.

§ 1 med de foretagne ændringer, ændringsforslag nr. 9 og § 2, således ændret, vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling
vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Grete Hækkerup):

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om ændring af lov om børnetandpleje [af Jacob Sørensens m. fl.].

(Lovforslag nr. 131. Fremsat 17/12 75. Første behandling 9/3 76. Betænkning 21/5 76).

Der var stillet 1 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets tekst, ændringsforslaget og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sættes til forhandling under ét.

Ejler Koch (S):

Denne sag om børnetandplejen kunne i og for sig give anledning til en længere debat, men på grund af dagsordenens omfang skal jeg afstå herfra.

Jeg kan dog ikke lade være med at udtrykke min undren over resultatet af udvalgsarbejdet, når man erindrer sig, hvad der blev sagt fra denne talerstol under lovforslagets første behandling. Hvis man mindes, hvad fru Karen Thurøe Hansen sagde, hvis man mindes, hvad hr. Gunner Baunsgaard sagde, hvis man mindes, hvad kriste-

[Ejler Koch.]

ligt folkepartis ordfører sagde, ja, så må man jo uægtelig undre sig over det resultat, man er nået til i udvalget. Men der er jo altså desværre sket det, at der tilsyneladende er blevet flertal for et radikalt ændringsforslag om, at man skal kunne køre videre på dispensationer frem til 1980-81.

Fra socialdemokratiets side skal vi advare mod denne ordning. Vi finder det u hensigtsmæssigt, at man nu kan lave aftaler frem til 1980, når vi ved, at loven skal til revision i næste samling, og man derfor kan foregribe den revision, vi skal ind i. Vi skal derfor henstille til tingets medlemmer, at man stemmer imod dette ændringsforslag, som er kommet ret sent under udvalgsarbejdet, hvorunder der er stillet en lang række spørgsmål, som man ikke havde tid til at få besvaret, inden man skrev betænkningen. Skulle det gå så galt, at forslaget bliver vedtaget, må jeg henstille meget indstændigt til indenrigsministeren, at han i de retningslinjer, han skal opstille, virkelig sikrer, at de dispensationer og de tandlæger, der kommer til at køre under dispensationen, fuldt ud kommer til at leve op til de krav, som skal gælde også i den offentlige børnetandpleje.

Jeg må håbe, at vi kan få et tilsagn herfra om, at det er ikke meningen, at det skal blive lempeligere, end hvis vi havde fået den rent kommunale børnetandpleje.

Jacob Sørensen (V):

Vi havde naturligvis i venstre gerne set, at vort forslag var blevet gennemført i den form, hvori vi havde fremsat det, men da det har vist sig, at det ikke var muligt at få tilstrækkelig tilslutning til det, har vi nu besluttet at tilslutte os det ændringsforslag, som de radikale har stillet. Det giver den virkning, at i stedet for at kunne træffe bindende overenskomster over længere perioder mellem kommuner og privatpraktiserende tandlæger til løsning af børnetandplejen og derved kunne strække f. eks. investeringsudgifter over en længere periode, så må man nu nøjes med at gøre det over en 5-årig periode. Denne løsning giver jo så kommunerne muligheden for nu i de kommende 5 år at skabe bevis for, at det er muligt i disse kommuner at lave et skoletandplejearrangement, der er lige så betryggende, lige så effektivt, lige så godt og mere hensigtsmæs-

sigt, end hvis det skulle gøres i kommunal regie.

Vi vil derfor ud fra det, jeg nu har sagt, anbefale, at man stemmer for det radikale ændringsforslag.

Erlendsson (FP):

Fremskridtspartiet er meget lykkeligt for, at dette lovforslag fra partiet venstre nu har udsigt til at blive vedtaget takket være det radikale ændringsforslag, som i virkeligheden kun medfører den ændring, at det bliver en forsøgsordning frem til 1981. Vi havde naturligvis også gerne set en permanent ordning. På den anden side ser vi i dette ændringsforslag en mulighed for at føre bevis for, at den privatpraktiserende tandlæge kvalitativt kan opfylde de samme krav som den offentligt ansatte skoletandlæge.

Vi mener, at det er ganske uberettiget at rejse tvivl om, hvorvidt der er en kvalitetsforskel i det arbejde, som udføres af privatpraktiserende tandlæger og af skoletandlæger. Vi har eksempler på, at det modsatte kan være tilfældet. Jeg tror, at man kan finde dygtige tandlæger og dårlige tandlæger både under den ene og den anden ordning. Vi er meget tilfreds med, at det er blevet slået fast igennem vores betænkningsbidrag, at den passus i stk. 2 i § 2 i ændringsforslaget om, at den forebyggende behandling af børnetandpleje skal udføres lige så betryggende i privat regie som i kommunal regie, ikke betyder en diskriminering af de privatpraktiserende tandlæger. Vi har taget afstand fra, at det skulle være en nedvurdering af kvaliteten af de privatpraktiserende tandlægers arbejde, og det er blevet forsikret os, at der ikke ligger en sådan nedvurdering i den passus, men at det, der er tale om, kun er, at de skal få det samme område, de skal kunne udføre de samme funktioner, hvad jeg ikke er i tvivl om at de kan.

Vi har så ofte hørt, at der er ført bevis for, at institutionstandplejen er den private tandpleje overlegen. Disse beviser findes ikke. Der har ikke kunnet foretages sammenlignende undersøgelser med den samme opfølgning af patienterne, som man har haft ved skoletandklinikkerne. Det får vi mulighed for nu, og jeg hilser dette lovforslags gennemførelse som et betydningsfuldt skridt imod den socialisering af sundhedstjenesten,

[Erlendsson.]

som man fra socialdemokratisk side har lagt så stor vægt på og har talt så meget om.

Vi ønsker fra fremskridtspartiets side sundhedsplejen, også tandsundhedsplejen, de bedst mulige vilkår. Vi mener, at der stadig er meget at indhente. Vi ønsker på den anden side, at det skal ske under sådanne former og under sådanne udgiftsforhold, at andre vigtige sociale opgaver ikke forsømmes, dvs. der skal ikke igennem den offentlige børnetandpleje bruges flere ressourcer end nødvendigt for at opnå det høje mål, som også vi er indstillet på at sætte os inden for dette område. På den baggrund kan vi anbefale ændringsforslaget til vedtagelse, ligesom vi vil stemme for lovforslaget ved tredje behandling.

Kristine Heltberg (SF):

Som jeg sagde under lovforslagets første behandling, går vi varmt ind for en udvidelse af børnetandplejen og en udvidelse af adgangen til børnetandplejeklinikker finansieret af det offentlige også for de mindre børn og egentlig også for teenagerne.

Jeg må afvise fru Aase Olesens ændringsforslag, da jeg mener, at det peger i den modsatte retning, og jeg vil anbefale, at man stemmer imod det, ligesom jeg vil gå ind for, at man prøver at sikre en så hurtig overgang til kommunal børnetandpleje over hele landet som overhovedet muligt.

Ritta Ahm (KrF):

Det radikale venstres ændringsforslag er efter min opfattelse et forsøg på at slå den opbygning af det kommunale børnetandplejesystem, som er i gang, i stykker.

Det radikale venstre siger ganske vist, at det ændringsforslag, de nu har stillet, går ud på, at der skal skabes lige så fuld og god sikkerhed for de børn, der skal benytte den privatpraktiserende tandlæge, som hos den kommunale.

Ved første behandling henviste jeg til en rapport udarbejdet af Vestsjællands amtskommune, som faldt ud til fordel for den kommunale børnetandpleje. Jeg har senere her i tinget fået at vide, at denne rapport var farvet, eller med andre ord, at man ikke stolede på de nævnte resultater.

Jeg har derfor haft denne rapport til udtalelse hos Praktiserende Tandlægers Orga-

nisation, som har foretaget en vurdering af rapporten, og heraf fremgår klart, at man erkender, at en fuld tilslutning til et tandplejeprogram lettest opnås ved etablering af offentlig tandpleje for skolepligtige, specielt når denne, som det er tilfældet, integreres i skolevæsenet.

Det viser sig ganske vist, at dispensationskommunernes faktiske udgifter har været mindre end de udgifter, etableringen af de kommunale børnetandklinikker har medført, men Praktiserende Tandlægers Organisation peger på, at dette ikke indebærer, at privat tandlægepraksis er et billigere alternativ. For besparelserne kan føres tilbage til to meget væsentlige forhold, nemlig den utilstrækkelige tilslutningsprocent, hvor det ofte er børn med det største behov, som ikke behandles, der giver en lavere gennemsnitsudgift. Det andet forhold er, at manglende tandlægekapacitet i området begrænser mulighederne for at opnå tandbehandling i tilstrækkeligt omfang.

Nu synes jeg nok, der kommer nogle meget væsentlige punkter frem i analysen af rapporten, nemlig at tandlægerne indrømmer, at man ikke kan forvente, at de eksisterende tandlægepraksiser vil påtage sig etableringsudgifter og andre forpligtelser for at dække disse temporære behov. Hvis nu, som det er det radikale venstres hensigt, tilslutningsprocenten hæves ved kommunale initiativer, så vil omkostningerne være nøjagtig de samme som dem, der kendes i den offentlige børnetandpleje.

Så siger Praktiserende Tandlægers Organisation:

„Når en enig tandlægestand har anbefalet en offentlig tandpleje for skolesøgende, er denne anbefaling ikke baseret på forestillinger om, at den ene eller anden organisation får man mest fordelagtigt fra et samfundsøkonomisk synspunkt. Det er derimod nødvendigt at søge udviklingen mod en bedre tandplejetradition fremmet ved en massiv indsats over for børnene. Det er fundet sandsynligt, at en sådan koncentreret indsats bedst kan organiseres i en offentlig tandpleje.“

Jeg ville meget, meget gerne have haft en fornyet udvalgsbehandling imellem anden og tredje behandling, men på grund af tidnød vil jeg frafalde dette ønske. Derimod vil jeg kraftigt anmode det radikale venstre om

[Ritta Ahm.]

at tage ændringsforslaget tilbage eller helt at afvise venstres lovforslag. Der er intet som helst nyt i fru Aase Olesens ændringsforslag, som indenrigsministeren ikke kan dispensere fra i dag, men at bind sig til en ordning helt til 1980-81, som selv tandlæger ikke mener lever op til den standard, der kræves, det er efter min mening det rene nonsens. Der er ikke fuld enighed i gruppen for mine synspunkter, idet der er to, som vil stemme for ændringsforslaget.

Så vil jeg gerne lige til sidst sige til det, fremskridtspartiet kom med, nemlig at det var en socialisering, at hvis det er på denne måde, man bruger ordet socialisering, så kan det ikke skræmme mig. Jeg vil hellere kaldes socialist, når det er til fordel for barnets tarv, end jeg vil stå som det modsatte, nemlig at være reaktionær.

Aase Olesen (RV):

Udgangspunktet for det radikale venstres arbejde i udvalget med denne sag har været de to hovedpunkter, som jeg nævnte ved første behandling, for det første at den løsning, vi ville være med til at finde, skulle tage hensyn til effektiviteten af børnetandplejen, og for det andet at vi ønskede at tage hensyn til de kommuner, som har et rimeligt ønske om at have en mere fleksibel børnetandplejeordning end den, der alene går ud på oprettelse af kommunale børnetandplejeklinikker. Men jeg vil gerne understrege, at jeg også ved første behandling sagde, at vi ikke accepterede venstres udgangspunkt, som jo var hensynet til den private tandlægepraksis i de kommuner, der endnu havde dispensationsordninger. Udvalgsarbejdet har så sandt for dyden ikke været noget at råbe hurra for. Vi har her fået demonstreret de korslagte arnes politik, som jo er kommet vældig på mode her i det sidste par uger.

For nogle få dage siden så vi det omkring boligsikringen. Da var det venstre, der ikke var til at hugge og stikke i, og nu er det her socialdemokratiet, som ikke har været til at få i tale.

Der er ingen saglig grund til, at dette forslag nu skal afgøres med ganske få stemmer, og vi kan ikke være bekendt, at vi herinde skal afgøre denne sag på ganske få stemmer.

Indenrigsministeren har været over 2

måneder om at svare, og mine spørgsmål var i hvert fald stillet med det ganske klare sigte at lave et fornuftigt kompromisforslag, som vi alle sammen kunne være tjent med at gå ind for. Derfor kan det altså ikke hjælpe, at den socialdemokratiske ordfører bebrejder mig, at ændringsforslaget er kommet sent. Det kom præcis så hurtigt, det kunne komme, og jeg har endda selv beklaget, at det kom så sent.

Det vil også være den socialdemokratiske ordfører bekendt, at da vi skulle diskutere, hvorvidt det var rimeligt at få denne sag ned i salen nu her i de allersidste dage, eller vi skulle foretrække at vente og afgive en beretning og så forpligte os til at tage det op meget hurtigt i starten af næste samling, så gik vi ind for at lave en beretning — det tror jeg at den socialdemokratiske ordfører kan bekræfte — nemlig fordi vi fandt ud af, at ellers ville denne sag blive afgjort med ganske få stemmer til den ene eller den anden side, og det mener vi som sagt ikke nogen kan være tjent med.

Det er ganske interessant at konstatere, at de, der i virkeligheden var skyld i, at denne sag nu er til anden behandling, det var kristeligt folkeparti, som med sit daværende udvalgsmedlem gik ind for, at der skulle skrives betænkning, og som også i betænkningen har sagt, at partiet går ind for dette ændringsforslag. Ganske vist blev der vist sagt, at man gerne så venstres forslag gennemført uden vores ændringsforslag, og det forstår jeg i og for sig at både fremskridtspartiet og venstre også gerne havde set, men man har altså både fra kristeligt folkepartis side i udvalget og fra de øvrige partiers side accepteret den udformning, lovforslaget nu har fået. Det er jo i virkeligheden en ny udformning, vi har givet det.

Når vi så i dag hører kristeligt folkeparti sige, at dette her er det radikale venstres forsøg på at slå den kommunale børnetandpleje i stykker, så må man nok sige, at det forekommer at være en noget ejendommelig opførsel af partiet. Jeg kan altså forstå, at der dog er nogle, der vil stemme for forslaget i dag.

Vi har diskuteret Vestsjællandsrapport i det uendelige til første behandling, og vi har også haft ganske korte meningsudvekslinger om det i udvalget. Jeg kan altså ikke lade være med at more mig over, at det skal

[Aase Olesen.]

være afgørende for et partis stilling, at man har sendt en sådan rapport til udtalelse hos en organisation. Det ville være rart, hvis partiet selv havde en politisk holdning til de her ting. Det er da klart, at man får præcis det svar, man har fået, når man spørger en organisation. Hvad i alverden havde man ellers ventet?

Der bliver sagt fra kristeligt folkepartis side, at hvis deltagelsen stiger efter det radikale venstres forslag — og det er da så sandelig meningen, meningen er, at den skal være nøjagtig lige stor, hvad enten man har en kommunal tandpleje eller en tandpleje, der bygger på denne dispensationsordning — så vil udgifterne være de samme. Ja, det kan godt være, og vi har ikke på noget tidspunkt argumenteret med, at denne ordning nødvendigvis skulle blive billigere. Det må blive op til kommunerne at afgøre, hvad de vil vælge.

Jeg bliver nødt til at sige, når man igen trækker disse rapporter frem, at jeg nævnte ved første behandling, at efter min mening kan disse rapporter ikke bruges til andet end til at sige, at de nuværende dispensationsordninger ikke har levet op til kravet om samme kvalitet og standard som for den kommunale børnetandpleje. Hvad var der galt? Jo, der var det galt, at man ikke kunne gennemføre den kontrollerende og den opsøgende og den forebyggende indsats i kommunen. Dette arbejde skal efter vores mening udføres i offentlig regie. Det har man nu også erkendt i en række kommuner og er i gang med forsøgsordninger på det område, og det er derfor, vi har stillet vores ændringsforslag, der betyder, at de to former for børnetandpleje nu får lige vilkår, netop hvad angår det kontrollerende, det opsøgende og det forebyggende arbejde.

Hvis kommunerne herefter stadig foretrækker at lade selve tandbehandlingen foretage i private klinikker og af private tandlæger — og det kan der være mange forskellige grunde til at de gør — så kan jeg ikke se, at der skulle være noget argument for, at vi herinde i vores visdom skulle trække en bestemt løsning ned over hovedet på kommunerne.

Jeg kan ikke lade være med i den forbindelse at minde om, hvor mange gange vi har hørt vidunderlige taler fra kristeligt folke-

partis ordfører i denne sag, fru Ritta Ahm, om nærdemokrati og lokal selvbestemmelseret, og hvad ved jeg. Nu har vi altså set her, at der i hvert fald er ét område, kommunerne ikke skal have lov at vurdere selv på, nemlig med hensyn til, hvordan selve tandbehandlingen skal foregå.

Det er klart, at hvis man er overbevist om, at der kun kan udføres ordentligt og hæderligt arbejde af offentligt ansatte i offentlige lokaler, så skal man ikke stemme for vores forslag, og det er klart, at det gør venstre side af denne sal ikke, men jeg kan unægtelig ikke lade være at undre mig over, at det skulle være kristeligt folkepartis holdning.

For god ordens skyld skal jeg gøre opmærksom på, at den revisionsbestemmelse, som ændringsforslaget indeholder, kun gælder denne 4 års dispensationsordning. Den generelle revisionsparagraf om en revision i folketingssamlingen 1977-78, som loven indeholder, har vi ikke ønsket at røre ved i denne sammenhæng. Den er indsat i loven med henblik på småbørnstandplejen, og vi har ikke noget ønske om at omgøre det daværende folketings vedtagelse i så henseende.

Jeg vil godt lige til hr. Ejler Koch sige, at jeg mener derfor, det er urimeligt at tale om, at vi foregriber revisionen i 1977-78. Hvis man ønsker at give kommunerne dispensationsmuligheder, skulle det ske nu, eftersom den dispensationsmulighed, man har haft, udløber ved slutningen af 1977.

Jeg vil ganske tilslutte mig hr. Ejler Kochs henstilling til indenrigsministeren om, at de vejledende regler, der skal udarbejdes, for at amterne kan godkende dispensationsordninger, bliver så gode, at der bliver samme sikkerhed som for den kommunale tandpleje. Det var just det, der var meningen, og jeg kan egentlig slet ikke forstå, at det skulle være nødvendigt at sige det. Stykkerne i § 2 er udformet præcis efter samme læst som den, der vedrører den kommunale børnetandpleje, og det ved hr. Ejler Koch udmærket godt.

Hanne Reintoft (DKP):

Som det allerede blev understreget ved første behandling, kan vi selvfølgelig ikke medvirke ved gennemførelse af venstres forslag. Vi har redegjort for det og har også

[Kæmpe Reintøft.]

sammen med andre partier klart kunnet fremlægge dokumentation for, at kommunernes dispensationsordning har lidt et afgørende nederlag i forhold til den organiserede skoletandpleje.

Når hr. Jacob Sørensen nu kommer og siger, at man må prøve at se tiden an osv., så må jeg sige, at den tid jo er set an, og det afgørende bevis for, at det ikke har fungeret så godt som den offentlige tandpleje, ligger jo ganske nøje dokumenteret i materialet, som jeg er sikker på at hr. Jacob Sørensen også har set. De steder, hvor skoletandplejen ikke udbygges med offentlige klinikker, ser vi ringere tandsundhed, mindre profylakse og en helt overbevisende tendens, der viser, at det bliver de dårligst stillede sociale lag, der ikke får glæde af den nødvendige børnetandpleje.

Hvis man i det hele taget interesserer sig for tilgængelige undersøgelser om tandpleje og sundhedstilstand, så viser hele landet jo et ganske typisk billede, nemlig at det er de økonomisk og socialt dårligst stillede, der ikke får tandbehandling. Tandlægebesøg i privat praksis er hyppigst hos gruppe 2-patienterne, og samtidig er adgangen til forsvaret tandlægepraksis ganske uensartet på landsbasis. Der er stærkt underforsynede områder i nogle jyske amter, hvor der er næsten dobbelt så mange patienter pr. tandlæge som f. eks. i visse egne af Sjælland. Netop i de områder med få tandlæger ser man jo, at tandlægerne ikke har tid til den profylaktiske behandling, ikke tid til den meget fornuftige og grundige instruktion af børnene i tandpleje til daglig, som mange skoletandklinikker er begyndt på. Man må koncentrere sig om akut og smertestillende behandling og kan altså ikke opfylde de ting, skoletandplejen har taget op som nogle af sine vigtigste opgaver. Netop i de underforsynede områder mangler skoletandklinikkerne, så børnene, når forældrene bringer dem til tandlæge, derfor ikke får den vejledning, de skal have.

For øvrigt kan jeg ikke forstå, at fru Aase Olesen ikke også ved, hvad det er for en belastning af forældre, der begge har udearbejde. Det er besværligt i dispensationskommunerne — jeg ved det selv, jeg bor i en — at tage fri fra arbejde for at bringe børnene til tandlæge. Nogle mennesker koster det en

halv arbejdsdag, det gør det ikke for os andre, men det er under alle omstændigheder besværligt. Det kan ikke nytte noget, at fru Aase Olesen ryster på hovedet, for jeg bor i en dispensationskommune med to børn og ved, hvor fristende det er ikke at få opfyldt den pligt på grund af tidspres og mange andre ting. Jeg har før boet i en kommune med skoletandpleje, hvor det bare blev ordnet i skoletiden uden denne ekstra belastning for kvinderne.

Derfor bliver de partier, der fastholder en dispensationsadgang trods alt det bevismateriale, der er bunket på bordet, nødt til at se i øjnene, at der i deres forslag ligger en accept af, at vi cementerer disse utilfredsstillende forhold, og derfor kan vi selvfølgelig under ingen omstændigheder acceptere det fremsatte ændringsforslag.

Det undrer mig meget, at de radikale er medforlagsstillere. Fru Aase Olesens beklagelse over, at det skal gennemføres med få stemmer, kan jeg godt forstå. Jeg kan også godt forstå, der blev snakket så meget, for det er meget svært at forsvare for et parti, der siger, man har et socialt sigte, selv om man er borgerlig. Man kunne klare det ved at følge det meget gode råd simpelt hen at trække forslaget.

Lad mig til sidst sige: vi ønsker ikke alene en fuldt offentlig skoletandpleje, vi ønsker en offentlig tandpleje for småbørnene, for de 16-19-årige, vi ønsker en veludviklet omsorg for de ældre, dårligst stillede generationers tandsygdomme, som også er et problem, og ikke mindst for de åndssvages tandpleje, som vi groft forsømmer her. Det er muligt, det er socialisme, men så bliver tandsundheden i hvert fald bedre, hvis vi får et socialistisk system.

Jes Schmidt (CD):

I den gruppe, jeg har den ære at repræsentere her, har vi været ude i mange overvejelser om, hvordan vi skulle forholde os til dette forslag her, og vi er kommet til det resultat, at vi kan stemme for lovforslaget og for det af de radikale stillede ændringsforslag. Vi gør det af følgende grunde: vi mener, at vi derved giver de kommuner, som ikke har kommunal tandpleje, en chance for at finde frem til en ordening uden pludselig at skulle styrtes ud i store udgifter til bygning af de klinikker osv.

[Jes Schmidt.]

De fire år, denne lov har en chance for at virke, kan måske bringe en klaring af mange spørgsmål — også dér, hvor man har den kommunale børnetandpleje, for det er jo ikke sådan, at den overalt fungerer tilfredsstillende. Hvor vi har den kommunale tandpleje, har jeg i hvert fald været ude for mange, mange klager fra forældrenes side.

Det afgørende i det ændringsforslag, som foreligger, er efter min mening ikke kun, at kommunerne får en chance for at regulere forholdene, som de selv finder det mest betryggende, men dette at indenrigsministeren og sundhedsstyrelsen har alle muligheder for at sørge for, at den børnetandpleje, som bygger på dispensation, bliver 100 pct. i orden. Hvis det kunne føre til, at også den kommunale tandpleje fik en vis inspiration af disse retningslinjer, så ville det vist ikke gøre noget.

Steen Folke (VS):

En af de få og små opmuntrende ting, der er foregået herinde i dette folketingsår, var den massive afvisning af venstres asociale forslag om forringelse af børnetandplejen. Nu ligger der altså et radikalt ændringsforslag, som ganske vist er en opblødning af det oprindelige venstreforslag, men som i sin essens indeholder det samme, og som til gengæld altså nu resulterer i, at et flertal kan gå ind for denne forringelse.

Jeg skal ikke gentage den argumentation, som jeg fremførte mod det oprindelige forslag ved første behandling af venstres forslag; alle hovedsynspunkterne heri vil i nøjagtig samme omfang gælde det, der nu ser ud til at skulle vedtages, nemlig det, der er ændret ved det radikale ændringsforslag.

Jeg vil ikke påstå, at det undrer mig, at det radikale venstre kommer med et ændringsforslag af den type, men måske undrer jeg mig en lille smule over, at fru Aase Olesen er primus motor i denne kedelige affære. Jeg troede, at fru Aase Olesen hørte til på den radikale venstrefløj, men dér kan man se, det er svært at finde ud af, hvad der er højre og venstre, op og ned, frem og tilbage i et parti som det radikale venstre.

VS vil stemme imod ændringsforslaget såvel som det oprindelige forslag.

Gunner Baunsgaard (RV):

Den sociale styrelseslovs § 11 pålægger kommunerne at planlægge inden for social- og sundhedsvæsenet, og nu må vi også være kommet dertil, hvor børnetandplejen må med ind imellem de højt prioriterede områder. Hr. Ejler Koch skal ikke undre sig. Med det ændringsforslag, der nu foreligger, er der opnået så meget, at jeg gerne stemmer for det. Jeg er ikke enig med fru Ritta Ahm. Med den formulering, lovforslaget har fået, opnår man det optimale.

Det har glædet mig meget at læse i pressen i den sidste tid, at mange kommuner har taget opgaven op med at få tandplejen indført for børn i førskolealderen, og jeg har også set, at mange kommuner har vedtaget at oprette børnetandklinikker. Det er nemlig sådan, at flere kommuner har indset, at den første udgift er den billigste med hensyn til tandvedligeholdelse. Vil vi på længere sigt gøre samfundet en tjeneste og samtidig højne befolkningens tandstandard, da er den tidlige og forebyggende tandpleje af væsentlig betydning.

Der skal ikke slækkes på de krav, der stilles i loven om børnetandpleje. Ved førstebehandling gik jeg imod venstres forslag til ændring af loven, og det gjorde jeg, fordi jeg virkelig var bange for, at mulighederne for den forebyggende tandpleje ville blive forringet. Det kunne jeg ikke være med til. Men med det forslag til ændring, som nu er fremsat fra det radikale venstre, og som har fået tilslutning fra flere sider, ser jeg en mulighed for, at den forventede tandsundhed ikke vil forringes, og jeg forstår, at venstre er enig heri.

Hr. Steen Folke taler også om en forringelse. Det behøver bestemt ikke at være tilfældet. Vi har på mange områder siden 1970 pålagt kommunerne nogle opgaver, som de for de allerflestes vedkommende har løst tilfredsstillende. Nu får de også mulighed for at administrere inden for tandplejen på den måde, som det passer bedst. Som lovforslaget er udformet nu, kan kommunernes minister nemt tage det, og jeg vil endda fremføre, at med den socialliberale holdning, der nu ligger bagved, så burde socialdemokratiet også stemme for. Jeg tror, at de medlemmer af kommunalbestyrelserne, som vi har også blandt socialdemokratiets medlem-

[Gunner Baunsgaard.]

mer her, vil kunne indse det rette heri. Ministeren vil nemlig nemt kunne udforme retningslinjer, som vil kunne tilgodese både det forebyggende arbejde og den almindelige børnetandpleje, så den kommer helt og fuldt på højde med, hvad der foregår i skoletandklinikker nu. Derfor kan jeg stemme for lovforslaget, som det nu foreligger.

Arne Bjerregaard (KrF):

Jeg bliver jo nødt til at give en forklaring på vores indstilling i betænkningen. Nu er tænder jo noget væsentligt, forekommer det mig, i den almindelige debat om tænderne, og jeg skal selvfølgelig også prøve på at retfærdiggøre min indstilling til disse altomsgribende tænder i denne betænkning.

Jeg må selvfølgelig beklage min gæsteoptræden i kommunaludvalget og beklage, at der kan have indsnæget sig en misforståelse, fordi jeg har tilkendegivet, at kristeligt folkeparti kunne gå ind for det forslag, som er fremsat af venstre, med det ændringsforslag, som de radikale har stillet.

På den anden side må jeg selvfølgelig sige, at jeg er helt enig såvel med venstre som med de radikale i forslags intentioner og i den mulighed, der dermed kan være for en vis konkurrence imellem privat og kommunal tandpleje. Med ændringsforslaget, som er indsat af de radikale, må man da sige, at nu er kontrolforanstaltningerne så gennemgribende, at der næsten ikke vil være nogen, som skulle falde igennem. Derfor må jeg fastholde, hvad jeg har tilsagt i betænkningen, at jeg i al fald går ind for ændringsforslaget og går ind for selve lovforslaget, og jeg må også her meddele, at hr. Honoré også ønsker at stemme for ændringsforslaget og for lovforslaget med det vedtagne ændringsforslag.

Indenrigsministeren (Egon Jensen):

Man bliver jo overrasket i folketinget mange gange. Første behandling af dette lovforslag var glædelig for mig i den forstand, at der faktisk var en total afvisning af at ændre ved børnetandplejen her i landet, og derfor må jeg nok sige, at det, der så er sket i mellemtiden, overrasker mig. Selv om jeg har lidt pæne ord at sige til fru Aase Olesen omkring dette, så finder jeg i og for sig ændringsforslaget komplet overflødigt.

Jeg er enig i mange af de bemærkninger, som hr. Ejler Koch og fru Ritta Ahm kom med.

Jeg advarede ved første behandling imod, at man ændrede ved en lovfæstet børnetandpleje. Jeg lagde vægt på, at unge mennesker igennem denne lovfæstede børnetandpleje har fået tilbud om bedre tand-sundhedsstatus, og at der navnlig her er givet tilbud om tandregulering. Jeg sagde også, at det var det tilbud, som den nye generation fik, som vi ikke fik, hvilket var årsagen til, at vores generation har så megen tandsygdom. Jeg gik i enkeltheder ind på, hvordan det lå med hensyn til dispensationskommuner, og jeg afviste, at der var mangel på tandlæger. Jeg afviste også, at hvis der var en tandlæge, der nedsatte sig, så ville han få ringere vilkår; tværtimod ville han få en bedre mulighed. Jeg sagde også ved førstebehandlingen, at et udvalg nedsat af Kommunernes Landsforening, Amtsrådsforeningen i Danmark og Dansk Tandlægeforening udtalte, at det næppe ville være muligt at etablere et samarbejde mellem kommunerne og privat praktiserende tandlæger som alternativ til etablering af børnetandplejeklinikker.

Jeg skal ikke gentage de bemærkninger, jeg kom med dengang, men jeg vil sige, at jeg føler stadig væk de bemærkninger, som jeg gjorde ved første behandling, rigtige. Når man taler om konkurrence mellem private tandlæger og børnetandklinikker, så finder jeg i og for sig, at det er upassende i denne situation. Det, det drejer sig om, er ikke et konkurrencemoment. Det, det drejer sig om, er at sikre vores børn den bedst mulige behandling. Når man nu stiller med et ændringsforslag, som går på en udvidet dispensationsadgang, ja, så gør man bare det, at man hjælper de områder, hvor børnene trænger allermost til at få ordnet deres tænder, og det synes jeg egentlig ikke er særlig tillokkende.

Som sagt, jeg er meget forbavset. Ved førstebehandlingen konstaterede jeg, at de konservatives ordfører gik imod venstres forslag, at radikale gjorde det, at kristeligt folkeparti — som nu for majoritetens vedkommende også gør det — og at andre afviste forslaget. Og nu står vi altså i den situation, at nogle mener, man skal give en yderligere dispensation.

[Indenrigsministeren.]

Må jeg sige — og det er i og for sig også et svar til fru Aase Olesen — når man taler om de retningslinjer, der skal fastsættes i henhold til det ændringsforslag, som de radikale har stillet, at jeg kan forsikre fru Aase Olesen om, at det skal blive fulgt til punkt og prikke, og når jeg siger det, så var det egentlig overflødigt at komme med ændringsforslaget, for det er i og for sig det, vi ønsker.

Må jeg i øvrigt sige til hr. Erlendsson, der sagde, at man ikke skulle nedvurdere de private tandlæger, at det har bestemt aldrig været min hensigt. Det, jeg har peget på, er ikke udtryk for en nedvurdering eller en vurdering af private tandlæger, men det er simpelt hen et faktum. Jeg konstaterede, at hvis private tandlæger skulle klare det, som en offentlig børnetandpleje skulle klare, var de ikke fysisk i stand til at gøre det. Der var altså ikke tale om nogen nedvurdering.

Når hr. Erlendsson taler om socialisering af sundhedsvæsenet, så må jeg nok spørge: hvad er det egentlig, man tænker på i forbindelse med vores offentlige sundhedsvæsen, som for mig at se faktisk er socialiseret?

Til fru Ritta Ahm vil jeg gerne sige, at jeg er helt enig i de betragtninger, fru Ritta Ahm anstillede. Når det drejer sig om et system, man har, som er godt, skal man ikke slå det i stykker. Jeg har tidligere her fra denne talerstol nævnt eksempler på, at netop i dispensationskommuner har vi en alvorlig brist, når det drejer sig om, at barnets tarv skal være det, der er det første.

Fru Aase Olesen sagde, at det ændringsforslag, som de radikale har stillet, betyder — og jeg noterede det helt bestemt — at effektiviteten med hensyn til, hvordan børnene bliver behandlet, skal være den samme. Fru Aase Olesen sagde også, at man skulle samarbejde. Jeg har også tidligere sagt, at man kan samarbejde kommuner imellem om en børnetandklinik. Jeg har også sagt, at man kan samarbejde mellem den offentlige og den private sektor, så dér ligger der altså ikke, om man så må sige, nogen uoverensstemmelser. Når fru Aase Olesen siger, jeg har været over to måneder om at besvare spørgsmålene, ja, så beklager jeg i og for sig. Jeg var bare ikke klar over, at det har taget så lang tid. Det har i hvert

tilfælde ikke været et forsøg på at hindre besvarelsen.

Jeg vil gerne sige endnu en gang til fru Aase Olesen, at det, der ligger i ændringsforslagene, og den bemyndigelse, der gives både indenrigsministeren og sundhedsstyrelsen, skal i hvert fald blive fulgt op til punkt og prikke. Det betyder for mig at se nok, at hvor man ønsker at have en ordening, hvor man drager private tandlæger ind, bliver den dyrere end den offentlige børnetandpleje. Når vi endelig ser på refusionsproblemet, er det klart, at her er der noget, vi må have ændret, for det kan ikke være sådan, at noget skal betales af kommunerne, når det er offentligt, mens andet skal betales af sygesikringen.

Må jeg sige til hr. Jes Schmidt, at der er ikke tale om, at kommunerne pludselig skal styrtes ud i investeringer. Det er ikke noget, der er ukendt hverken for Sønderjylland eller for det øvrige land, at vi har en børnetandplejelov, og at denne skulle fyldes op.

Hr. Arne Bjerregaard talte lidt patetisk om altomsgribende tænder. Ja men det er netop det, der er pointen i alt dette her, at tænderne har mulighed for at gribe omkring alting på en rigtig måde. Der er ikke tale om at forsøge at hindre eller ødelægge, der er tale om at bevare.

Jeg kan ikke anbefale, at man stemmer for det forslag, som de radikale har stillet selv om jeg må erkende, at der deri gives en bemyndigelse til indenrigsministeren — til en minister, som man sjældent giver en bemyndigelse så omfattende som denne.

Jacob Sørensen (V):

Jeg har et par bemærkninger i forbindelse med den bedømmelse, den nuværende dispensationsordning får specielt i de bemærkninger, som fru Hanne Reintoft fremsatte. Det gør det klart for mig, at man stadig væk ikke har forstået helt ud, hvad der er vores mening med forslaget. Den nuværende dispensationsordning har en sådan midlertidig karakter, at kommunerne har været ude af stand til at lave langsigtede arrangementer med tandlægerne og ude af stand til at få tandlægerne til at investere ud fra det. Derfor har den fungeret mange steder på den måde, at man har givet børnene et frikort til tandlægen og så regnet med, at det

[Jacob Sørensen.]

var tilstrækkeligt. Det er en ordning, der er absolut utilfredsstillende og ikke dækkende nok efter min opfattelse og efter mit partis opfattelse. Derfor ønsker vi det gjort på en mere langsigtet, en mere fast, håndgribelig og kontrolleret måde, så vi er sikre på, at både det forebyggende, det kontrollerende og behandlende arbejde bliver gjort på samme gode måde som i en offentlig klinik.

At det kan være en besværlig ordning for forældrene selv at skulle bringe børnene til tandlæge, er rigtigt, men det er heller ikke sikkert, at det alle steder skal være sådan. Nu er en af begrundelserne for forslaget jo den, at der er så store forskelle i de enkelte kommuner geografisk og på anden måde, at der kan være grund til at gøre det differentieret.

Hvis man vil gennemføre den offentlige ordning og transportere børnene fra den lille skole til den store skole, hvor klinikken er, eller til tandlægeklinikker i biler eller på anden måde, så er der den ulempe, at det stjæler mange timer fra børnene, mange undervisningstimer, fordi det skal ske i undervisningstiden. Når det er til en skoletandklinik, og når man skal transportere dem langt, så er man nødt til at have en flok med i bilen. Det kan antagelig i mange tilfælde gøres mere smidigt og mere hensigtsmæssigt og alligevel kunne bevares i skolen, så forældrene ikke får den belastning. Det ville være det mest hensigtsmæssige, at skolen i videst muligt omfang tager sig af det.

Der er fra forskellig side, også fra ministerens side, sagt, at der ikke er tilstrækkelig dækning af tandlæger rundt omkring i disse distrikter, som vi tænker på. Det kan godt være rigtigt, og hvis der ikke er det og loven ikke giver anledning til, at der kommer en sådan dækning, ja, så er en sådan kommune ude af stand til at træffe en fornøden fornuftig overenskomst med den privat praktiserende tandlæge og er henvist til at etablere sin egen klinik og så håbe på, at der kommer ansøgninger til stillingerne dér, når de bliver opslået.

Jeg tror, man kan være ganske tryk ved, at den nuværende indenrigsminister vil sørge for, at det bliver ført ud i livet på en sådan måde, at vi er sikre på, at de børn — de 15 pct. af børnene, det her højst kan

dreje sig om — også fremtidig vil få en tandlægeservice lige så god som de øvrige.

Aase Olesen (RV):

Der er mange i denne sal, som har stor respekt for fru Hanne Reintofts erfaring specielt på det sociale område, og når jeg kom til måske lidt ureglementeret at ryste på hovedet, så var det, fordi fru Hanne Reintoft sagde, at hun kendte disse forhold, for hun boede selv i en dispensationskommune. Er det da overhovedet ikke gået op for dem, der angriber dette forslag så hårdt, at den slags dispensationskommuner ikke vil eksistere mere, når denne lov er trådt i kraft? Det er just en anden dispensationsordning, vi vil have, derfor forslaget.

Det er samtidig et svar til indenrigsministeren. Jeg må indrømme, at jeg forstår ikke helt logikken, når han på én gang siger, at denne bemyndigelse vil blive fulgt til punkt og prikke, og samtidig siger, at dette forslag er overflødigt. Det hænger jo heller ikke sammen. Vi har nu hørt den ene taler efter den anden stå og henvise til rapporter, der viser, at de nuværende dispensationskommuner ikke klarer opgaverne, og jeg vil gerne gentage: ingen har kunnet påvise, at det skyldes selve behandlingsleddet, det er hele tiden den opsøgende og kontrollerende virksomhed, det er galt med. Det er den, vi siger skal ud i offentlig regie, og det er den, indenrigsministeren nu får mulighed for at lave vejledende regler for. Derfor tror jeg bestemt ikke, at reglen er overflødig.

Jeg vil godt sige til hr. Steen Folke, som undrede sig lidt over forskellige begreber, at vi opfatter det sådan i det radikale venstre, at det er vores opgave herinde at sikre en ensartet kvalitet i det tilbud, vi giver i vores sundhedssektor til befolkningen, uden at det nødvendigvis skal udelukke enhver form for lokal indflydelse på, hvordan selve udformningen af tilbuddet skal være.

Erlendsson (FP):

Ministeren sagde, at de privat praktiserende tandlæger ikke fysisk kunne klare opgaven. Man kunne vel også sige, at de ikke ville have fysik til at klare opgaven. Det er klart, at der kun er en vis arbejdskraft i ethvert menneske, og at opgaven kan blive for stor, men der ligger i selve udtalelsen noget om, at samfundets problemer kun kan

[Erlendsson.]

klares, hvis man kan dirigere folk derhen, hvor opgaverne er — at de ikke selv skulle søge dem.

Nu har man igennem de senere år udbygget skoletandklinikkerne så meget, at ca. 1.000 unge tandlæger har fået deres arbejdsplads på skoletandklinikkerne, hvor de har arbejdsopgaver i den størrelse, at de er sat til at passe ca. 500 børns tænder om året. Der skal én skoletandlæge for hver 500, højst 600 børn, og nogle steder skal der kun være 400 børn pr. tandlæge. Det er klart, at ingen privat praktiserende tandlæge kunne tillade sig at have et så lille klientel og have en indtægt ud af det, og det vil sige, at denne form for tandpleje i virkeligheden er urimelig dyr. I det øjeblik der bliver opgaver for privat praktiserende tandlæger også med børnetandpleje, så tror jeg ganske bestemt, at den store tandlægeproduktion, som de senere år har bragt, vil føre disse tandlæger ud, hvor opgaverne er, selv om de ikke skulle blive offentligt ansat.

Jeg har fra mange privat praktiserende tandlægers side hørt beklagelser over, at de ikke har kunnet få assistenter i de senere år, som de har haft brug for i deres praksis. Dette problem vil også blive løst, når skoletandklinikkerne nu ikke i samme omfang som hidtil kan aftage en meget stor del af de nyuddannede tandlæger.

Jeg hilser med stor tilfredshed den mulighed, der nu er for at bevise, at tandbehandling hos privat praktiserende tandlæger kan gøres lige så godt, i det minste lige så godt som på de offentlige tandklinikker. Jeg har ingen statistik over det, men jeg har adskillige eksempler på, at forældre har gået med deres børn til deres privat praktiserende tandlæge efter at have konstateret, at det arbejde, som er udført på skoletandklinikken, har været mindre tilfredsstillende. Sådan tror jeg man vil kunne finde eksempler både i den ene og den anden retning. Det siger ikke generelt noget om, hvilken ordning der er bedst.

Det er fra venstres side påvist, at det særlig i de små kommuner er økonomisk tyngende med oprettelse af skoletandklinikker. Jeg tror godt, venstre kunne have taget konsekvensen af den opdagelse og fundet ud af, at det er samfundsøkonomisk tyngende med de offentlige skoletandklinikker, hvor

man kan klare sig som tandlæge med at behandle 500 børn om året. Det er det bedste bevis, tror jeg, på, at dette er en meget dyr ordning, og at man kan få mere for pengene, mere tandsundhed for de samme penge, hvis man går ind i den ordning, som nu venstre er talsmand for, og som vi håber vil blive fulgt op af en ordning som den, vi har foreslået, som ikke kommer til behandling i denne samling, men som vi vil genfremsætte til efteråret.

Ritta Ahm (KrF):

Jeg skal gøre det ganske kort, men fru Aase Olesen angreb mig for at have svigtet nærdemokratiet, og det kan jeg ikke have siddende på mig. Jeg går ind for nærdemokratiet, men det er ikke på enhver betingelse, og her er et system, som man har sat i gang, og som jeg ikke vil være med til at slå i stykker. Jeg mener også, der er mange andre ting, f. eks. bistandsloven, som ikke egner sig til nærdemokrati, men det er en helt anden sag.

HanneReintoft (DKP):

Jeg synes, det er nogle ordrige, men meget dårlige forklaringer, vi får på, at både venstres forslag og ændringsforslaget er godt nok. Nu siger både fru Aase Olesen og hr. Jacob Sørensen, at det kan ikke gå så galt, som det hidtil er gået med denne lov, og kommunerne skal sørge for det på en eller anden måde. Vi har jo tørre tal for, at der i store dele af landet ikke er hverken klinik- eller tandlægekapacitet til at klare det. Så kan man selvfølgelig sige, at kommunerne skal tvinges, men så falder andre argumenter, at det er tyngende for de små kommuner, for så skal de ordne det på en eller anden måde.

I øvrigt hører vi jo på næsten alle områder, det kan være bistandslov, plejehjem osv., at det er tyngende for de små kommuner, men vi må jo administrere herhjemme på en sådan måde, at også de små kommuner kan byde folk bare et rimeligt serviceniveau. Det kan ikke gå som en undskyldning både det ene og det andet sted.

Jeg kunne godt lide at vide, hvorfor der skulle være færre i en skolebus, der kører efter skoletid, end i en skolebus, der kører i skoletiden. Når man kender de små kommuners evindelige vrøvl over skolebuskørslen,

[Hanne Reintoft.]

så kan hr. Jacob Sørensen ikke tillade sig at tro, at børnene uden videre bliver fragtet til skoletandklinik uden ekstra transportbe-
svær.

Jeg vil godt spørge til sidst: hvorfor skal det offentlige betale al tandplejen og så fra-
sige sig retten til at have indflydelse på, i
hvilket omfang den skal ydes, hvor god den
skal være, hvilken form for profylaksein-
struktion der skal ydes? Er det for det libe-
rale erhvervs skyld, at skatteyderne bare
skal betale uden indflydelse på ydelserne?
Det synes jeg lyder meget mærkeligt.

Kristine Heltberg (SF):

Jeg ønsker ikke at forlænge denne debat,
men det må stå ganske klart, at dette forsøg
på i virkeligheden at fastholde en ulighed for
landets børn, der ligger i de forslag, vi her
skal stemme om, kan vi ikke godkende. Vi
kan ikke gå med til, at børn i de dele af lan-
det, hvor vi ved at tandplejen står særlig
dårligt, fortsat ikke skal have fornøjelse af
de goder, som det øvrige lands børn har.

Det er ganske givet, at det, vi i virkelig-
heden må stræbe efter, er en udvidelse af
sundhedssektorens almindelige varetagelse
af tandplejen, ikke blot for børn, men også
for voksne, og det er et væsentligt skridt i
denne retning. Det er der nogen der har
kritiseret, det må vi dog kendes ved. Det er
på tide, at man tager hele det problem, der
hedder tandplejens stilling i forhold til den
øvrige sundhedspleje, op og overfører de
principper, vi har fra sundhedsplejen i øv-
rigt. Jeg mener, det er meget betænkeligt,
at man overhovedet kan foreslå de tilbage-
skridt, der her er tale om.

(Kort bemærkning).

Jacob Sørensen (V):

Til fru Hanne Reintoft og andre vil jeg
gerne sige, at vi pålægger jo ikke nogen at
følge de retningslinjer, der er nedlagt her i
forslaget. Hvis de nødvendige forudsætninger
for en rimelig løsning ikke er til stede, så er
kommunerne stadig henvist til selv at etab-
lere deres tandklinik.

Indenrigsministeren (Egon Jensen):

Må jeg sige til hr. Jacob Sørensen, der
talte om „hvis der var ansøgere til stillin-
gerne“, at der har ikke været nogen proble-

mer med hensyn til at få besat stillinger
landet over. Det har vi fra Dansk Tandlæge-
forening.

Må jeg i øvrigt sige til hr. Jacob Sørensen,
at jeg er selvfølgelig glad for, at hr. Jacob
Sørensen har en sådan tiltro til mig, at han
mener, at de regler, der bliver fastlagt, sim-
pelt hen kommer til at virke, som om der var
offentlige børnetandklinikker over hele lan-
det. Det er klart, at det vil jeg følge.

Fru Aase Olesen mener, der er en mod-
sætning mellem det, jeg sagde tidligere, og
det, at jeg vil gå imod forslaget. Det hænger
sammen med, at jeg ikke finder, der er
grund til en forlængelse af dispensationsad-
gangen, fordi det simpelt hen ikke er nød-
vendigt.

Til hr. Erlendsson må jeg sige endnu en
gang — det er muligt, jeg ikke har sagt det
tydeligt nok — at tandlæger i private tand-
lægepraksiser har ikke som første opgave at
behandle børnenes tænder, men har reparati-
onsopgaven. Hvis private tandlæger var
ansat på skoletandklinikker, havde de som
primær og første opgave at klare børnenes
tænder. Det var i og for sig den situation,
jeg forsøgte at beskrive. Hr. Erlendsson si-
ger, at han har bevis for, at børnenes tand-
sundhedsstatus er lige så god dér, hvor man
har ordninger med private tandlæger. Dertil
må jeg bemærke, at jeg savner hr. Erlends-
sons bevis for noget sådant, for andre oplys-
ninger siger det stik modsatte.

Må jeg endelig sige, at hvis hr. Erlendsson
med sin udtalelse om, at skolebørnetand-
plejeordningen var samfundsmæssigt tyngen-
de, mente, at man med dette ændringsfor-
slag skulle gøre det mindre tyngende, og fru
Aase Olesen mener, at ordningen hos pri-
vate tandlæger skal være lige så god, må jeg
anbefale hr. Erlendsson at stemme imod
dette ændringsforslag, for det betyder bare,
at det ikke bliver mindre tyngende, men at
det formentlig bliver dyrere.

(Kort bemærkning).

Erlendsson (FP):

Indenrigsministeren har åbenbart ikke
helt forstået, hvad jeg sagde. Det, jeg sagde,
var, at jeg har set eksempler på, at forældre
har måttet gå med deres børn til deres egen
tandlæge, fordi det arbejde, som var gjort
med børnenes tænder hos skoletandlægen,
var mindre tilfredsstillende. Jeg er ikke i

[Erlendsson.]

tvivl om, at man også kan finde eksempler på det modsatte. Deraf kan man naturligvis ikke drage generelle slutninger, hvad jeg også sagde. Endelig sagde jeg, at det ville være økonomisk tyngende for samfundet. Der er ikke tale om, at noget skal gøres dårligere, men om altid at få det mest mulige for den mindst mulige udgift, fordi der er mange opgaver, som samfundet skal tage sig af. Oftr man mere end nødvendigt på én social opgave, får man mindre til at løse andre sociale opgaver med.

Indenrigsministeren (Egon Jensen):

Jeg må sige til hr. Erlendsson, at det var sort tale; det beviste hverken det ene eller det andet i denne situation.

Hermed sluttede forhandlingen.

Ændringsforslaget om en ny affattelse af lovforslagets tekst vedtoges med 83 stemmer mod 69.

Lovforslagets tekst i den ændrede affattelse vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Anden næstformand (Nathalie Lind):

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om ændring af lov om værnepligtiges anvendelse til civilt arbejde.

(Lovforslag nr. 249. Fremsat 7/5 76. Første behandling 13/5 76. Betænkning 21/5 76).

Der var stillet 5 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Søgaard (S):

Jeg skal af hensyn til medlemmernes mentale velbefindende gøre det ganske kort. Vi har behandlet dette spørgsmål omhyggeligt i udvalget. De ændringsforslag, der er stillet, og som drejer sig dels om en fastholdelse af de nugældende 12 måneders tjenestetid, dels om en nedsættelse til 10 måneder, går vi imod. Jeg tror, det ministeren har foreslået, nemlig 11 måneder, sådan midt imellem, passer meget godt. Også ændringsforslaget om at ligestille de civile værnepligtige med de militære værnepligtige går vi mod; det gælder også det ændringsforslag, hr. Bilgrav-Nielsen har stillet om, at de i hvert fald det første år skulle have andel i den forhøjede aflønning til de militære værnepligtige.

Vi går altså imod disse ændringsforslag og anbefaler andre at gøre det samme.

Arne Christiansen (V):

Inden jeg gør et par bemærkninger her ved andenbehandlingen, skal jeg på forsvarsudvalgets vegne meddele, at vi, siden betænkningen blev afgivet, har modtaget en deputation fra landskontaktudvalget for civile værnepligtige, men det har ikke givet anledning til nogen ændringer i den afgivne betænkning.

Ved førstebehandlingen gav jeg på venstres vegne tilslutning til hovedsigtet i lovforslaget, nemlig den del af det, der drejer sig om aflønningen. Jeg sagde dengang, at vi nærmere ville overveje vor stillingtagen til ministerens forslag om at nedsætte tjenestetiden til 11 måneder.

Som det vil fremgå af betænkningen, kan venstre tilslutte sig regeringens forslag, og jeg skal følgelig anbefale, at man stemmer imod de fire ændringsforslag, der er stillet af 4 forskellige mindretal.

Arentoft (FP):

Fremskridtspartiets holdning til de 5 ændringsforslag er den, at vi vil stemme imod det første, hvor der er tale om at ligestille civile værnepligtige med militære værnepligtige. Ændringsforslag nr. 2 vil vi også